

Antti Tuomainen

NEŽ NATÁHNU BRKA

v překladu Vladimíra Piskoře

≡ KNIHA ZLIN

**„He was some kind of a man.
What does it matter what you say about people?“**

– Marlene Dietrich, „Touch of Evil“

I

SMRT

„Bylo velké štěstí, že jste si dal vyšetřit také moč.“

Lékaři, jenž sedí za stolem, vyzařuje z protáhlého obličejové vážnosti a tíha. Pochmurný, upřený pohled zdůrazňuje tmavé obroučky brýlí.

„Ono...“ začne. „Ono to vyžaduje na úvod trochu vysvětlení. Spojil jsem se s kolegy v Kotce a Helsinkách. Každopádně potvrzují totéž, co můžeme vyvodit tak jako tak. Nemohli bychom nic udělat, i kdybychom tu věc zjistili při předchozí návštěvě. Jak se cítíte?“

Pokrčím rameny. Zopakuju, co jsem říkal minule, a přidám ještě příznaky z poslední doby. Všechno začalo nečekaným a silným záchvatem nevolnosti, který mi doslova podrazil nohy. Poté se můj stav zklidnil, ale jen na chvíli. Občas mi bývá tak slabo, až se obávám, že omdlím. Dostávám záchvaty kašle. Stres mi nedovoluje spát. A když už usnu, vídám noční můry. Často mě bolí hlava, jako by mě za očima někdo bodal nožem. V krku mám neustále sucho. Nečekaně mě přepadají další záchvaty nevolnosti.

A tohle všechno zrovna v době, kdy se náš podnik chystá k nejvypjatějšímu období v roce, na největší výzvu a maximální záprah za celou dobu své existence.

„No jistě,“ přikyvuje lékař. „No jistě.“

Neříkám nic. On chvíli mlčí, než naváže.

„Nejde o vleklou nebo úpornou chřipku, jak jsme si původně mysleli. Bez vzorku moči bychom na nic nepřišli. To vyšetření nám už hodně napovědělo a přimělo provést magnetickou rezonanci. Ve výsledku jsme získali celkový obraz. Jde o to, že u vás došlo k nebývale silnému poškození ledvin, jater a slinivky, jinými slovy nejdůležitějších a největších vnitřních orgánů. Z toho, co mi říkáte, také soudím, že už došlo k narušení centrální nervové soustavy. Možná i k poškození mozku. To vše jako přímý následek otravy, kterou nám prokázalo vyšetření moči. Toxicita neboli množství jedu dosahuje tak vysokých hodnot, že by to odrovnalo i hrocha. Že tady ještě sedíte a chodíte do práce, si vysvětluju tím, že otrava probíhala v dlouhém časovém období, tedy že jed měl čas, aby se ve vašem organismu kumuloval a hromadil, a vy jste si na něj mohl svým způsobem přivyknout.“

V nitru se mi odehraje pád, jako by se cosi ve mně utrhlo a studeně rozběhlo. Trvá to několik vteřin. Pak to ustane – a já sedím na židli naproti lékaři a je úterý a za chvíli pojedou do práce. Četl jsem, jak lidé při požárech nebo poté, co na ně někdo střílel, jednají rozumně a nepropadají panice, přestože z nich crčí krev jako z děravého kbelíku. Sedím a dívám se doktorovi do očí a připadám si, jako bych čekal na autobus.

„Říkal jste, že pracujete s houbami,“ nadhodí lékař potom.

„Matsutake není jedovatá houba,“ odpovím. „A sběrná sezona teprve začne.“

„Matsutake?“

Nevím, odkud bych začal.

Zvolím rychlou verzi: V Helsinkách moje žena vařila v závodní jídelně, já jsem dělal vedoucího prodejce. Krize před třemi a půl lety dolehla na nás na oba, dostali jsme padáka téměř současně. V téže době Hamina – tak jako desítky jiných menších měst – horečně hledala náhradní využití pro areály

zrušeného přístavu a papírny. Jednání proběhla rychle: přiklepli nám štědrý startovací dotaci, dostali jsme prakticky zdarma provozní prostory a sehnali lidi, kteří dobře znají okolní lesy. Prodali jsme náš dvoupokoják na sídlišti v Oulunkylä a za utržené peníze jsme si v Hamině koupili rodinný domek a malý laminátový člun, který jsme zakotvili jen sedmdesát metrů od poštovní schránky.

Naše podnikatelská idea: matsutake neboli čirůvka větší.

Japonci po téhle houbě, která roste ve finských lesích, přímo šleli.

Za mladé plodnice platili až tisíc eur za kilo. V lesích na sever a na východ od Haminy je možné čirůvku sbírat jako na běžícím pásu. A my jsme ve městě měli prostory, sušírnu, balírnu, chladírny, pracovníky. V houbové sezoně jsme do dávků do Tokia expedovali jednou týdně.

Musím se nadechnout. Lékař zřejmě o něčem dumá.

„A co vaše životní návyky?“

„Moje životní návyky?“

„Jak jste na tom se stravou, máte dost pohybu?“

Odpovím, že jím dobře. S velkým apetýtem. Nechystal jsem si jídlo ani jednou od doby, co jsem poznal Tainu, to je víc než sedm let. A moje žena věru nepřipravuje porce, v nichž by čajová lžička celerového pyré zoufale hledala osamocený stonek vyklíčené pšenice. Její základní suroviny jsou smetana, sůl, máslo, sýry a hodně vepřového. Mám rád, co navaří, vždycky mi od ní chutnalo. Ostatně je to vidět na mém pase. Vážím o dvacet čtyři kilo víc než na našem prvním rande.

Taina neztloustla: důvod může spočívat v její statnější tělesné konstrukci. Od přírody vypadá jako vzpěrač v nejlepší kondici. Tohle vyjádření myslím v tom nejkrásnějším smyslu: má pevná stehna, oblá a udělaná. Ramena široká, paže silné, aniž by vypadaly mužsky, ploché břicho. Když vidím fotky ženských kulturistek z období, kdy nejsou vyrýsované k závodům, pomyslím na Tainu. Ona má navíc i hodně pohybu:

chodí na aerobik, do posilovny a taky – od té doby, co jsme se sem přestěhovali – vesluje v zálivu. Já se čas od času snažím přidat. Ovšem mnohem míň než dřív.

Nevím, proč mluvím tak rychle, tak obšírně, proč mám potřebu mluvit o Taině tak podrobně. Už jen schází, abych na centimetr přesně vyklopil její míry.

Potom – jelikož doktor podle mého nezaměřuje svůj léčebný pohled správným směrem – se zeptám, co s tím tedy uděláme. Lékař se na mě podívá, jako by mu právě došlo, že jsem z jeho řeči neslyšel ani slovo. Všimnu si, jak za skly svých brýlí mrká.

„My,“ říká, „neuděláme nic.“

Přesvětlená místnost je tak plná léta a slunce, že musím mhouřit oči.

„Omlouvám se,“ pokračuje, „možná jsem se nevyjádřil dost jasně. Neumíme přesně stanovit druh jedu. Vypadá to na kombinaci vícero přírodních látek. A stejně jako jed, tak i otrava se na základě vašich příznaků a vašeho popisu jeví, že jde v toxikologickém smyslu o optimální kombinaci velmi dlouhodobého vystavení a krajně rozvinuté tolerance. Nemůžeme udělat nic. Není nic, co by vás vrátilo do normálního stavu nebo aspoň zastavilo, jak bych to řekl, další průběh. Otázka spíš zní, jak dlouho potrvá, než organismus jednoduše přestane fungovat. Což bohužel povede k vašemu skonu.“

Jasný letní den, jenž se valí oknem dovnitř, podtrhuje grotesknost posledního slova. To slovo musí být na nesprávném místě, já musím být na nesprávném místě. Přišel jsem kvůli chřipce, říkám si v duchu, možná kvůli bolestem břicha a taky slabosti, chci slyšet, že se mám vyležet a užívat antibiotika, buhví, v nejhorším případě že si mám nechat proláchnout žaludek, načež se zotavím a dostanu se...

„Možná bych ten stav přirovnal k rakovině slinivky nebo cirhóze jater,“ mluví lékař dál. „Když u důležitého orgánu do-

jde k překročení únosné zátěže, už se nevrátí do výchozího stavu, nýbrž se jaksi vyčerpá, spálí sám sebe a vyhasne jako sfouknutá svíčka. Nedá se s tím nic dělat. Orgán také není možné vyměnit, protože i okolní orgány jsou poškozené a rekonvalescenci by nijak nepodpořily, naopak by spolu s ním upadly do nefunkčnosti. Abych tak řekl. A ve vašem případě každý orgán vypadá, že je v navlas stejně pokročilém stavu degenerace. Zároveň to může být tajemství vaší víceméně slušné kondice, tahle určitá děsivá rovnováha.“

Dívám se na lékaře. Pokyvuje trochu hlavou.

„Všechno je pochopitelně relativní,“ dodá.

Sedí si za svým stolem. Bude tam sedět dneska a ještě zítra a příští týden. Ta myšlenka je neodbytná a o chvílku později vím, proč mě napadla.

„Jak...“ začnu. Na takové věci se člověk ptá jen jednou v životě, což si rovněž uvědomím. „Jak... Kolik... Mám... Kolik mám času?“

Lékař, jehož čeká přinejmenším deset let práce a poté v penzi prožije dalších deset nebo dvacet let, ještě víc zvažní.

„Z hlediska celkové situace,“ říká, „dny, nanejvýš týdny.“

Nejdřív chci zakřičet. Cokoliv. Potom chci bouchat, mlátit. Potom se mi začíná dělat zle. Polykám.

„Nechápu, jak je to možné,“ hlesnu.

„Je to kombinace všeho...“

„To nemyslím.“

„No jistě.“

Mlčíme.

Léto jako by se měnilo v podzim, zimu, jaro a opět v léto. Lékař se na mě dívá tázavě, zároveň přesouvá po stole modrý papír, na němž zahlédnu velkými písmeny napsané moje jméno a údaje. Jaakko Mikael Kaunismaa. Rodné číslo: 081178-073H.

„Máte nějaká přání?“

Musím vypadat udiveně, protože lékař otázku rozvádí.

„Krizovou terapii? Pomoc psychiatra? Hospic nebo domácí péči? Úlevu od bolesti? Léky na uklidnění?“

Musím přiznat, že mě takové věci nikdy nenapadly. Nijak zvlášť jsem neuvažoval, co by se v cílové rovince mělo dělat. Nebyl na to žádný návod. Dochází mi, že smrt přijde jen jednou v životě, a možná by se na ni měl klást větší důraz. Jenže já jsem se jí vždycky vyhýbal, všemu, co s ní souviselo. Teď chápu, jak velké to jsou otázky, jak velká rozhodnutí. A velká rozhodnutí jsem posledních sedm let dělal společně se svou ženou. Od Helsinek k Hamině, od matsutake k motorovému člunu.

„Musím si promluvit s manželkou,“ řeknu.

Když slyším sám sebe, vím, že je to tak: přesně to musím udělat a potom budu vědět, jak mám postupovat dál.